

ฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์ The Research Database on the Diverse Ethnic Groups of Myanmar

ธดา สิทธิธาดา และกนกอร สว่างศรี

กลุ่มวิชาอาเซียนศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Siththada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอส่วนหนึ่งของผลงานวิจัยเรื่อง ฐานข้อมูลของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 2) เพื่อศึกษาความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 3) เพื่อศึกษาสังคมและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และ 4) เพื่อศึกษาระบบโครงสร้างขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเรียบเรียง และรวบรวมข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ ให้มากที่สุดในทุกประเด็นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในส่วนของบทความนี้จะนำเสนอข้อมูลของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของงานวิจัย คือ ฐานข้อมูลความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ในบทความนี้เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับ “ฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์”

คำสำคัญ: เมียนมาร์, ประชาคมอาเซียน, ชาติพันธุ์

Abstract

This article presents a part of research of the database of the Republic of the Union of Myanmar for supporting ASEAN community. The objectives of the study were 1) to study the politic development of the Republic of the Union of Myanmar; 2) to study the diverse ethnic groups of the Republic of the Union of Myanmar; 3) to study social and culture of the Republic of the Union of Myanmar; and 4) to study the infrastructures of the Republic of the Union of Myanmar for supporting the ASEAN economic community. This study was the qualitative research, focus on the content and document analysis includes the information from various sources. Make the most of every issue provides comprehensive research objectives. The data used in this study included the in-depth interview and focus group. This article was the contents of the second objective that was the diverse ethnic groups of the Republic of the Union of Myanmar, and this article focus on “The research database on the diverse ethnic groups of Myanmar”

Keywords: Myanmar, ASEAN community, ethnic groups

1. บทนำ

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกาศการรวมกลุ่มประเทศแบบภูมิภาคนิยมครั้งยิ่งใหญ่ คือ การจัดตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ซึ่งในขณะนี้

ประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ซึ่งมีประเทศผู้ร่วมก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ได้แก่ ไทย (Thai) อินโดนีเซีย (Indonesia) สิงคโปร์ (Singapore) ฟิลิปปินส์ (Philippine) มาเลเซีย (Malaysia) ส่วนประเทศที่ได้ทยอยเข้าร่วมเป็นสมาชิก ได้แก่ บรูไน (Brunei) เวียดนาม (Vietnam) ลาว (Lao) เมียนมาร์ (Myanmar) และกัมพูชา (Cambodia) โดยมีข้อกำหนดที่ระบุไว้ชัดเจนในกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในการรวมกลุ่มครั้งนี้จะต้องเป็นประเทศที่มีที่ตั้งและอาณาเขตอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้นซึ่งในความเป็นจริงยังมีประเทศอีกหนึ่งประเทศที่สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนได้และได้ทำการสมัครเป็นสมาชิกอาเซียนแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2554 แต่ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนยังไม่มีฉันทมติในการพิจารณารับเข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการ นั่นคือ ประเทศติมอ เลสเต จึงยังเป็นเพียงประเทศผู้สังเกตการณ์ต่อไป จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนเพื่อการพัฒนาภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในครั้งนี้ อาเซียนต้องเผชิญกับความหลากหลายในบริบทต่างๆ มากมายของแต่ละประเทศสมาชิกโดยเฉพาะกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา (Underdevelopment countries) ที่เรามักจะเรียกว่า กลุ่มอาเซียนใหม่ “CLMV” คือ กัมพูชา (Cambodia) ลาว (Lao) เมียนมาร์ (Myanmar) และเวียดนาม (Vietnam)

หนึ่งในประเทศกลุ่ม “CLMV” หรือที่เรียกว่า “กลุ่มอาเซียนใหม่” เป็นกลุ่มประเทศที่มีพัฒนาการการขับเคลื่อนโครงสร้างภายในประเทศทุกภาคส่วนที่น่าจับตามองและมีการกล่าวถึงอย่างมากในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และประเด็นในเรื่องการประกาศเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมานั้นคือ ประเทศเมียนมาร์ ซึ่งได้เข้าสู่การเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 (เข้าพร้อมลาว) พร้อมกับการถูกจับตามองเป็นอย่างมากในประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนทางการเมืองภายในประเทศ สืบเนื่องจากเมียนมาร์ปกครองโดยทหารที่มาจากการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น จึงถูกนานาชาติในประเทศตะวันตกภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาและยุโรปกดดันอย่างหนักโดยการลงโทษทางเศรษฐกิจด้วยมาตรการต่างๆ อย่างต่อเนื่องนับสิบปี กอปรกับที่เมียนมาร์เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์เป็นจำนวนมากจนก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงมาอย่างยาวนาน เมียนมาร์ตั้งอยู่ในทิศตะวันตกเฉียงใต้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างที่ราบสูงอิเบตและคาบสมุทรมาลายู โดยมีพื้นที่ 678,500 ตารางกิโลเมตร (ขนาดใหญ่กว่าประเทศไทยประมาณ 1.3 เท่า) มีพื้นที่น้ำ 20,760 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ดิน 657,740 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศต่าง ๆ คือ ทิศตะวันออกติดกับประเทศลาวและประเทศไทย ทิศเหนือและทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับเขตการปกครองตนเองอิเบต และแคว้นยูนนานของจีน ส่วนทิศใต้ติดกับอ่าวเบงกอล ทะเลอันดามัน และประเทศไทย ทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับประเทศอินเดียและประเทศบังกลาเทศ และทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับประเทศไทย³⁵ เมียนมาร์เป็นประเทศที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ในประเทศสมาชิกอาเซียน จากภาพรวมการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเมียนมาร์ยังมีปัญหาเรื่องชาติพันธุ์ประเด็นภูมิหลังทางศาสนาและเชื้อชาติที่แตกต่างกันที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศซึ่งในปัจจุบันยังไม่ได้ให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือความเชื่อซึ่งจะเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสงบสุขในระยะยาว ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนโยบายของรัฐในปัจจุบัน คือ การแยกจากกันของชาวพุทธ และชุมชน มุสลิม ในรัฐยะไข่ ยังมีการทำลายไม้กางเขนของชาวคริสเตียนในรัฐชิน องค์กรจากภายนอกภูมิภาคอาเซียนแสดงความกังวลเชิงลึกกว่าปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความขัดแย้งกับกลุ่มชาติพันธุ์ในเมียนมาร์ยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญมาก³⁶ ดังนั้น งานวิจัยเล่มนี้จึงมุ่งประเด็นการจัดทำฐานข้อมูลของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (Database of republic of the Union of Myanmar for supporting ASEAN Community) ทั้งในด้านพัฒนาการการเมืองการปกครองจากเหตุการณ์ทางทหารสู่ประชาธิปไตย ภาพรวมด้านความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงข้อมูลระบบโครงสร้างขั้นพื้นฐานจึงเป็นประเด็นที่พลเมืองอาเซียนต้องรับทราบข้อมูลเพื่อรองรับการเปิดประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทของเมียนมาร์และเพื่อเป็นพื้นฐานข้อมูลอย่างรอบด้านในการทำความเข้าใจกับเมียนมาร์ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านของไทยต่อไป

³⁵ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. คู่มือ การค้าและการลงทุน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์. (กรุงเทพฯ: สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2555). หน้า 2-3.

³⁶ Chin Human Rights Organization. THEMATIC BRIEFING: The state of freedom of religion or belief for Chin in Burma/Myanmar. (Chiang Mai, Thailand: Phrasing Post Office, 2014). P. 16

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านการเมืองการปกครองของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
- 2.2 เพื่อศึกษาความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
- 2.3 เพื่อศึกษาสังคมและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
- 2.4 เพื่อศึกษาระบบโครงสร้างขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสาธารณรัฐแห่งสหภาพ

เมียนมาร์

3. ขอบเขตการศึกษาวิจัยสังคมและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

การศึกษาประเด็นด้านสังคมและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 ในงานวิจัยเรื่อง ฐานข้อมูลของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (Database of republic of the Union of Myanmar for supporting the ASEAN Community) โดยศึกษาจากกรอบแนวคิดการวิจัยที่ผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิรวมถึงการสนทนากลุ่มเพื่อนำมาเรียบเรียงสรุปประเด็นที่ควรนำมาเป็น “ฐานข้อมูลสังคมและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” มีรายละเอียดซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการนำเสนอข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 ความเชื่อและศาสนา ศึกษาประเด็น การนับถือพระพุทธศาสนา การนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติ รวมถึงข้อมูลความเชื่ออื่น ๆ

3.2 ศิลปะและวัฒนธรรม ศึกษาประเด็น วัฒนธรรมทางภาษา วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการกิน วัฒนธรรมการกินหมาก และงานศิลปกรรมต่าง ๆ

3.2 ประเพณีที่สำคัญ ศึกษาประเด็น ประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ประเพณี 12 เดือน ประเพณีที่สำคัญอื่น ๆ งานทำบุญทอดกฐินของชาวเมียนมาร์ในประเทศไทย กรณีศึกษา สำนักสงฆ์เขาน้อย อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ภาพรวมประเพณีเมียนมาร์จากมุมมองของแรงงานเมียนมาร์ในประเทศไทย

3.4 การจัดการศึกษา ศึกษาประเด็น ระบบการจัดการศึกษาของเมียนมาร์ องค์กรนโยบายการศึกษาของเมียนมาร์

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลสังคมและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

3.6 สรุปภาพรวมฐานข้อมูลสังคมและวัฒนธรรมของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นส่วนบุคคล โดยการใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และนำไปสู่การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4.2 การสนทนากลุ่ม (focus group)

เพื่อให้ตรงกับเรื่องและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างหน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง การศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการไทยที่เกี่ยวข้องทางด้านทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ บริษัทเอกชนหรือนักธุรกิจไทยที่ทำธุรกิจกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เพื่อให้ได้บริษัทหรือเอกชนที่เป็นผู้รู้และมีประสบการณ์หรือที่เดินทางเข้าศึกษาดูงานเพื่อการทำธุรกิจในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้การตรวจสอบด้านข้อมูลซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบด้านข้อมูล (data information) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย (investigator) และการตรวจสอบด้านทฤษฎี (theory) โดยการตรวจสอบด้านข้อมูลทั้งหมดจะเป็นไปตามที่ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เสนอแนะสรุป และเพิ่มเติมข้อมูลทุกส่วนให้มีคุณภาพที่จะนำมาเป็นฐานข้อมูลของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (Database of republic of the Union of Myanmar for supporting ASEAN Community) ที่มีในแต่ละด้านอย่างครบถ้วน ชัดเจน และมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด

5. ฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์

กลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์ (Burman) หมายถึง สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศเมียนมาร์ (เมียนมาร์) เท่านั้น ไม่รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ฉาน กะเหรี่ยง มอญ กะฉิ่น คะยา เป็นต้น เมียนมาร์หรือชาวเมียนมาร์(Burmes) เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้เรียก ผู้ที่มาจากประเทศเมียนมาร์ (เมียนมาร์) โดยรวมมิได้เฉพาะเจาะจงกลุ่มชาติพันธุ์ใด ๆ³⁷

รัตนา บุญมัยยะ สุภา วิตตากรณ และปริญญาภรณ์ พรหมดวง³⁸ ศึกษาเรื่อง การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณลุ่มน้ำโขง: กรณีสหภาพเมียนมาร์ พบว่า การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์ศึกษาในสหภาพเมียนมาร์มีข้อจำกัดอยู่มาก เนื่องจากข้อจำกัดในการศึกษาภาคสนามในระดับท้องถิ่น และสถานภาพทางการเมืองไม่เอื้ออำนวย ด้วยเหตุนี้การศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์และการเปลี่ยนแปลงจึงต้องอาศัยการวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์มากขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้เขียนพบว่า ในยุคอาณานิคมจนถึงช่วงได้รับเอกราช การศึกษาเรื่องชาติพันธุ์นั้นกระทำโดยผู้เป็นเจ้าของอาณานิคม ดังนั้นงานวิจัยที่ได้จึงสะท้อนผ่านมุมมองที่เป็นอคติทางชาติพันธุ์ที่ใช้สีผิวและมาตรฐานวัฒนธรรมของตนเป็นตัวกำหนด วัฒนธรรมท้องถิ่นของบรรดาเผ่าพื้นเมืองจึงถูกมองว่าเป็นวัฒนธรรมล้าหลัง งานเขียนในช่วงก่อนได้รับเอกราชจึงเป็นการศึกษาที่เน้นวัฒนธรรมพรรณนาว่าด้วยเรื่องชาติพันธุ์เป็นหลัก อาทิ ประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน โครงสร้างทางสังคม การเมือง ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม การแต่งกาย ครอบครัว เครือญาติ การละเล่น เป็นต้น ส่วนในช่วงหลังได้รับเอกราชนั้น กระบวนการสร้างชาติก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสหภาพเมียนมาร์ ดังนั้นงานศึกษาหรืองานเขียนส่วนใหญ่จึงเน้นการนำเสนอความขัดแย้งด้านชาติพันธุ์และการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่ลงตัว ก่อให้เกิดคนขายขอบที่มีอำนาจด้อยกว่า ความตึงเครียดความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ก่อให้เกิดคนพลัดถิ่น ลักษณะพหุสังคมนี้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ๆ หรืออัตลักษณ์เดิม เพื่อแสดงตัวตนทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ประเด็นการวิจัยเรื่องชาติพันธุ์ในสหภาพเมียนมาร์ควรจะสะท้อน ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา วิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เชื่อมโยงท้องถิ่นไปสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ ตลอดจนผลกระทบจากโลกาภิวัตน์สู่ท้องถิ่น รวมถึงอนาคตการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม

บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์³⁹ รายงานวิจัยเรื่อง "วิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติในโครงการสอนภาษาไทย-อังกฤษของคณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในเมียนมาร์" เป็นงานมานุษยวิทยาที่ศึกษาถึงวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติระดับล่างจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยพยายามที่จะตอบคำถามที่สำคัญใน 4 หัวข้อ คือ (1) แรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นใคร (2) แรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีวิถีชีวิตในด้านต่างๆอย่างไร (3) ทำไมแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ถึงกลายเป็นกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่าคนที่ถูกกดทับไว้ (subaltern group) (4) แรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้ตอบหรือต่อรองกับความ เป็นคนที่ถูกกดทับไว้อย่างไร

ผลการศึกษาข้อที่ 1 พบว่าแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์เป็นใครนั้น สามารถตอบได้ใน 2 ลักษณะ คือตอบโดยข้อเท็จจริง และตอบโดยอิงกับตำแหน่งแห่งที่ของคนถาม การตอบโดยข้อเท็จจริง พบว่าแรงงานระดับล่างจากเมียนมาร์เดิมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศเมียนมาร์และบางส่วนก็เป็นคนเมียนมาร์โดย สิ่งที่คนกลุ่มนี้ต้องเผชิญคล้ายคลึงกันคือระบอบการปกครองแบบเผด็จการทหารเมียนมาร์ที่พยายามจะรวมความแตกต่างให้กลายเป็นหนึ่งเดียว ผ่านความคิดเรื่องนโยบายทำให้เป็นเมียนมาร์โดยใช้ยุทธวิธีต่างๆจนในที่สุดทำให้ประชาชนจากเมียนมาร์ทนไม่ไหวจนต้องหลบหนีออกมา อีกประการหนึ่งมาจากระบบโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การย้ายถิ่นเป็นไปง่ายขึ้น มีการสื่อสารระหว่างแรงงานข้ามชาติที่มาทำงานใน

³⁷ สหพันธ์แรงงาน - เมียนมาร์ (FTUB) แผนกแรงงานข้ามชาติ และฟิลิป เอส. โรเบิร์ตสัน. งานทำทนายที่ลุ่มแม่น้ำโขงทำงานหามรุ่งหามค่ำสภาพแรงงานเด็กข้ามชาติที่แม่สอดประเทศไทย. (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ 2549). หน้า 2.

³⁸ รัตนา บุญมัยยะ สุภา วิตตากรณ และปริญญาภรณ์ พรหมดวง. การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์บริเวณลุ่มน้ำโขง: กรณีสหภาพเมียนมาร์. ศูนย์วิจัยพหุวัฒนธรรมสังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2547 : บทคัดย่อ

³⁹ บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์. ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา. "วิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติในโครงการสอนภาษาไทย-อังกฤษของคณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในเมียนมาร์". 2549: บทคัดย่อ http://www.culture.go.th/research/bangkok/49_4.html

ประเทศไทยกับญาติพี่น้องที่ยังอยู่ในประเทศเมียนมาร์ที่มีความสะดวกสบายมากกว่า ทำให้การย้ายถิ่นสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าในอดีต สำหรับการตอบโดยอิงกับตำแหน่งแห่งที่ของคนถาม พบว่าเมื่อคนถามอยู่ในสถานะที่แตกต่างกัน คำตอบที่ได้ก็จะแตกต่างกันตามไปด้วย

ผลการศึกษาข้อที่ 2 พบว่าแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีวิถีชีวิตเหมือนกับวิถีชีวิตคนทั่วไป แต่มีความแตกต่างใน 3 ประเด็นสำคัญ คือ (1) ต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านต่างๆมากกว่า (2) วิถีชีวิตขึ้นอยู่กับนโยบายรัฐเรื่องการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่มีความไม่แน่นอนในแต่ละปี (3) การย้ายถิ่นก่อให้เกิดผลจากการเคลื่อนย้ายในมิติต่างๆติดตามมาด้วย คือ การเคลื่อนย้ายกลุ่มคน เทคโนโลยี เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร และอุดมการณ์

ผลการศึกษาข้อที่ 3 พบว่าแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์กลายเป็นกลุ่มคนที่ถูกกดทับไว้ (subaltern group) เนื่องจากมีภาคปฏิบัติการทางสังคมบางประการคอยให้ความชอบธรรมอยู่ 5 ประการ กล่าวคือ (1) แรงงานข้ามชาติเป็นส่วนหนึ่งของมายาคติ (myth) เรื่อง “หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย แย่งงานคนไทย แพร่เชื้อโรคร้าย ภัยความมั่นคง” (2) แรงงานข้ามชาติเกี่ยวข้องกับนโยบายการจดทะเบียน (3) แรงงานข้ามชาติตกอยู่ในฐานะคนไร้สัญชาติไทย (4) แรงงานข้ามชาติถูกให้ภาพประทับตราจากสถาบันสื่อมวลชนไทยเพียงด้านเดียว (5) แรงงานข้ามชาติถูกประทับตราจากผลผลิตจากงานวิชาการ กระบวนการทั้ง 5 ได้ทำให้แรงงานข้ามชาติจากเมียนมาร์ไม่เพียงเผชิญความเสี่ยงแต่ยังตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถถูกจัดหรือถูกนับไว้ในชนชั้นใดๆในสังคมไทย หรือแม้แต่ในชนชั้นแรงงานอย่างที่เศรษฐศาสตร์การเมืองแนวมาร์กซิสต์กล่าวไว้ หรือกรณีตัวอย่างเรื่องกระแสนิยมพลัดถิ่นในปัจจุบัน ที่ตอกย้ำให้เห็นเพิ่มเติมว่าพวกเขาเป็นกลุ่มคนที่ไม่ใช่แรงงานข้ามชาติ ไม่ใช่ “คนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย” หรือเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ผ่านแบบเรียนไทย อาจกล่าวได้ว่าพวกเขาเป็น “คนชายขอบของกลุ่มชายขอบ” อีกทีหนึ่ง

ผลการศึกษาข้อที่ 4 พบว่าแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครโต้ตอบหรือต่อรองกับความเปราะบางที่ถูกกดทับไว้ (subaltern group) ใน 2 ลักษณะ คือ การโต้ตอบ/ต่อรองด้วยตนเอง กับการโต้ตอบโดยอาศัยชุมชนหรือพันธมิตรเรื่องแรงงานข้ามชาติมาสนับสนุนโต้ตอบด้วยตนเอง การเป็นคนพลัดถิ่นด้อยอำนาจ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์และประชาชนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ทำให้แรงงานข้ามชาติไม่สามารถอ้างอิงตัวตนกับรัฐไทยได้เหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมอื่น ๆ รวมทั้งด้วยสถานะที่เป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่ได้มีเครือข่าย ไม่มีมีสถานะทางสังคม สถานะทางเศรษฐกิจที่ดีที่จะเป็นเงื่อนไขที่จะสามารถทำให้ต่อรองกับรัฐไทยได้ ทำให้แรงงานข้ามชาติต้องต่อรองในหลายลักษณะ ทั้งการเป็นแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายผ่านการจดทะเบียนเพื่อขอใบอนุญาตทำงาน การนำเสนอตัวตนผู้อาศัยในรัฐไทยที่ดี ผ่านการใช้สินค้า “เรารักในหลวง” การให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่สอดคล้องกับรัฐ การเล่าเรื่องความเจ็บปวดของชีวิตที่เกิดจากรัฐและทุนให้สังคมรับรู้ การเป็นแรงงานที่มีคุณภาพของภาคการผลิต และการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่คนไทยสนใจ ส่วนการโต้ตอบโดยอาศัยชุมชนหรือพันธมิตรเรื่องแรงงานข้ามชาติมาสนับสนุน โดยเชื่อมโยงองค์กรต่างๆ ผ่านการใช้ยุทธวิธี “War of Position” และ “Everyday resistance” ในการทำงาน รวมถึงการใช้รูปแบบของเครือข่ายแรงงานข้ามชาติข้ามพรมแดน ซึ่งกระบวนการโต้ตอบใน 2 รูปแบบ ได้นำไปสู่การที่แรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมาร์สามารถพูดได้ สื่อสารได้ ภายใต้เงื่อนไขของการที่มีพื้นที่ที่สามารถพูดได้อย่างปลอดภัย พื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นมองในฐานะสัตว์สังคมที่ต้องการครอบครัว ชุมชน เพื่อนบ้าน เชื้อมั่นในอุดมคติของสิทธิมนุษยชนที่มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ได้รับการกีดกัน สิ่งสำคัญของการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ความสลับซับซ้อนของปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายมนุษย์ที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ จำเป็นต้องมีแว่นพิเศษในการมอง มีรูปแบบของความเป็นพลเมืองแบบใหม่ ที่รัฐจะต้องให้สิทธิในการมีชีวิตอยู่ แม้รัฐไม่ได้ให้การยอมรับในสถานะภาพทางกฎหมาย แต่รัฐต้องยินยอมให้พวกเขาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งภายใต้เขตแดนของรัฐ โดยที่ไม่ต้องกลืนกลายหรือทำให้เขาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย

ด้านตรวจคนเข้าเมืองตาก สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศึกษาวิจัยเรื่อง การหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานเมียนมาร์ผิดกฎหมายในพื้นที่จังหวัดตาก⁴⁰ ได้ให้ข้อมูลว่าสาเหตุของการหลบหนีเข้าเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เกิดจากปัจจัยภายในประเทศเมียนมาร์ คือ

1. สาเหตุด้านการเมือง ประวัติศาสตร์เมียนมาร์นับแต่เป็นเอกราชจากอังกฤษ ล้วนเต็มไปด้วยเรื่องราวของความขัดแย้งระหว่างคณะทหารที่สืบทอดอำนาจต่อเนื่องกับกลุ่มต่อต้านทั้งทางอาวุธและกฎหมายความไม่มั่นคงทางการเมืองนั้นหยั่งรากมาจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างรัฐสังคมนิยมและฝ่ายคอมมิวนิสต์ผู้ต่อต้านจนกระทั่งหลังปี พ.ศ. 2531 ที่

⁴⁰ ทศวัฒน์ บุญญวัฒน์และคณะ. การหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานเมียนมาร์ผิดกฎหมายในพื้นที่จังหวัดตาก. (ด้านตรวจคนเข้าเมืองตาก สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2551). หน้า 10-15.

ได้ผ่านเป็นความขัดแย้งระหว่างเผด็จการทหารและกลุ่มประชาธิปไตย ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อที่สุดก็คือความขัดแย้งระหว่างรัฐที่ถูกควบคุมโดยชาวเมียนมาร์ และพันธมิตรหลวม ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นซึ่งสู้เพื่อการกำหนดชะตาตนเอง แม้การสู้รบในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์หลายแห่งจะยุติไปประเทศเมียนมาร์ก็ยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของเผด็จการทหารที่มิได้แม้แต่จะแสวงปกครองด้วยหลักนิติธรรม ข้อเรียกร้องของสมาชิกใหญ่แห่งสหประชาชาติต่อการเปลี่ยนผ่านสู่กระบวนการประชาธิปไตย การฟื้นฟูสิทธิมนุษยชน และการเจรจาไตรภาคีระหว่างคณะทหาร กลุ่มประชาธิปไตย และตัวแทนกลุ่มอำนาจชาติพันธุ์ล้วนถูกเพิกเฉยข้อเสนอจากกลุ่มอำนาจจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ต้องการให้ปรับแก้เพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

2. สาเหตุด้านการสู้รบภายในประเทศ เมื่อได้รับเอกราชในปี พ.ศ. 2505 ผู้คนต่างเชื่อกันว่าเมียนมาร์ซึ่งเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ สมควรจะมีอนาคตที่สดใสที่สุดในหมู่ประเทศเพื่อนบ้าน แต่หลังจาก 25 ปี ภายใต้การปกครองของนายพลเนวิน ประเทศเมียนมาร์กลับถูกองค์การสหประชาชาติจัดลำดับให้เป็นหนึ่งใน “ประเทศที่ด้อยพัฒนาที่สุด” ของโลกเมื่อปี พ.ศ. 2530สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ผ่นวกกับการปกครองที่กดขี่มานานหลายปี ได้ก่อให้เกิดขบวนการ “พลังประชาชน” ในแนวทางสันติวิธีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งได้เรียกร้องให้ยุติระบอบเผด็จการลงในปี พ.ศ.2531 แต่หลังจากการประท้วงนานหลายเดือน คณะผู้ยึดอำนาจการปกครองชุดใหม่ หรือสภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐขึ้นครองอำนาจด้วยการใช้ความรุนแรงทางทหาร และไม่นำพาต่อผลการเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. 2523 ที่รัฐบาล SLORC ได้รับคะแนนเสียงเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น รัฐบาล SLORC ได้เริ่มต้นประวัติศาสตร์บทใหม่แต่ข้าราชการเดิมอันก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแสนสาหัสภายใต้สมัยการปกครองที่ทารุณและกดขี่ที่สุดในโลกสมัยหนึ่ง ปัจจัยหลักประการหนึ่งในประวัติศาสตร์เมียนมาร์ที่ยุ่ยยากและเต็มไปด้วยความขัดแย้งกดขี่ คือ ปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยต่างเชื้อสายเผ่าพันธุ์ ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีวิกฤติการณ์ทางการเมืองและมนุษยธรรมที่รุนแรงที่สุดในเมียนมาร์ เป็นอุปสรรคใหญ่ที่สุดต่อการเข้าครอบงำและการสร้างเอกภาพในชาติที่ทำหาย หลังจากทีนายพลเนวินได้ดำเนินนโยบายรวมพลเมืองต่างเผ่าพันธุ์ให้เป็นเมียนมาร์ SPDC ได้กดดันให้กลุ่มผู้ก่อการร้ายของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ตกลงทำสัญญาหยุดยิงกับรัฐบาลมากกว่า 10 ปี แล้ว ปัจจุบันมีเพียงกลุ่มไทใหญ่ (ฉาน) กะเหรี่ยง และคะยา (กะเหรี่ยงแดง) เท่านั้นที่ยังคงเผชิญหน้าทำหายกับทางการเมียนมาร์อย่างดุเดือด โดยเฉพาะในรัฐฉานและกะเหรี่ยง พบว่า มีการบังคับให้ประชาชนโยกย้ายถิ่นที่อยู่ การบังคับใช้แรงงานการทรมาน การข่มขืน และวิสามัญฆาตกรรม จนเป็นเหตุให้ผู้ลี้ภัยจำนวนมากไหลทะลักเข้ามาสู่ประเทศไทยที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน

3. สาเหตุด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากสาเหตุด้านการเมืองและด้านการสู้รบภายในประเทศเมียนมาร์แล้ว ยังมีการริดไถเอากรรมสิทธิ์ตามอำเภอใจ และนโยบายเกี่ยวกับการเกษตรของ SPDC ทำให้ชีวิตประจำวันของประชาชนเดือดร้อนเกินจะทนทาน “ เมียนมาร์จมปลักอยู่ในของความยากจนขั้นแค้นทั้ง ๆ ที่โดยพื้นฐานเป็นประเทศที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ระบบเศรษฐกิจในช่วงไม่กี่ปีมานี้เติบโตในระดับปานกลาง ทว่าผลประโยชน์ของการเติบโตนี้ไม่เคยตกไปถึงผู้ยากไร้ตัวชีวิตเรื่องความยากจนและการพัฒนาคนโดยส่วนใหญ่ยังล้าหลัง ทำให้เมียนมาร์อยู่รั้งท้ายทั้งในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ผลลัพธ์เหล่านี้เกิดขึ้นเนื่องจากนโยบายต่างๆ ที่มีข้อบกพร่องอันได้ก่อให้เกิดผลเสียสองทาง กล่าวคือ การบิดเบือนนโยบายได้เหนี่ยวรั้งความสามารถของภาคเกษตรกรรมและภาคธุรกิจที่จะสร้างโอกาสหารายได้และการเงินการคลังของประเทศที่อ่อนแอก็เป็นอุปสรรคที่ทำให้ความต้องการของประชาชนหลายกลุ่มไม่ได้รับการตอบสนองหากนโยบายปัจจุบันยังคงดำเนินการต่อไปประชาชนเมียนมาร์จะไม่มีทางได้รับประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเมื่อเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ฟื้นขึ้นมาเติบโตอีกครั้ง สถานภาพทางเศรษฐกิจที่ยังคงความย่ำแย่อย่างต่อเนื่องอาจจะก่อให้เกิดผลรุนแรงต่อปัญหาความยากจน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความสามัคคีในสังคมเมียนมาร์

ข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่องแรงงานเด็กข้ามชาติที่แม่สอด⁴¹ พบว่า ข้อสังเกตประการแรก กลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาที่แม่สอดส่วนใหญ่จะเป็นชาวมอญ เมียนมาร์และกะเหรี่ยง โดยที่มอญและกะเหรี่ยงจะมาจากรัฐที่อยู่ใกล้แม่สอดที่สุด ในขณะที่กลุ่มเชื้อชาติเมียนมาร์จะมาจากที่ราบส่วนกลางของประเทศเมียนมาร์ (เพกู/พะโค/ร่างกุ้ง) ในกลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 38.8) มาจากรัฐมอญ ซึ่งอยู่ติดกับรัฐกะเหรี่ยง และมีพรมแดนติดกับจังหวัดกาญจนบุรีและตากนอกจากนี้รัฐมอญยังเป็นที่ตั้งของเมืองที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสามของเมียนมาร์ คือ เมืองมะละแหม่ง ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐมอญ กลุ่มที่ใหญ่เป็นอันดับสามที่ทำงานในโรงงานต่าง ๆ ในแม่สอดได้แก่กลุ่มเชื้อชาติกะเหรี่ยง คิดเป็นร้อยละ 18.6 ของกลุ่มที่ถูกสัมภาษณ์ รัฐกะเหรี่ยงมีพรมแดนที่ยาวติดกับจังหวัดตาก เป็นพรมแดนที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการลาดตระเวนตรวจตรา

⁴¹ สหพันธ์แรงงาน - เมียนมาร์ (FTUB) แผนกแรงงานข้ามชาติ และฟิลิป เอส. โรเบิร์ตสัน. งานทำหายที่ลุ่มแม่น้ำโขงทำงานหามรุ่งหามค่ำสภาพแรงงานเด็กข้ามชาติที่แม่สอดประเทศไทย. (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ 2549). หน้า 35

การเข้าออก และเมื่อคำนึงถึงว่ารัฐกะเหรี่ยงอยู่ใกล้กับแม่สอดมาก และชาวบ้านเชื้อสายกะเหรี่ยงดำรงชีวิตกันอยู่อย่าง
แร้นแค้น ทั้งยังถูกรังแกโดยทหารฝ่ายเมียนมาร์ จึงไม่น่าแปลกใจที่ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากรวมทั้งที่เป็นเด็กจะอพยพมา
ทำงานในโรงงานในแม่สอดที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือมีคนเชื้อชาติเมียนมาร์จำนวนมากที่เข้ามาที่แม่สอด ซึ่งเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึง
เศรษฐกิจที่ชะงักงันและน่าเป็นห่วงของเมียนมาร์ ที่ไม่สามารถรองรับค่าจ้างคนจำนวนมากไม่น้อยของประเทศอย่างเพียงพอ ดังนั้น
โดยมีจุดมุ่งหมายหารายได้เพื่อความอยู่รอด ครอบครัวเมียนมาร์ปัจจุบันจึงหันมาใช้กลวิธีส่งลูกไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งข้อนี้
เห็นได้ชัดในแม่สอด ที่ร้อยละ 22.8 ของผู้ถูกสัมภาษณ์บอกว่ามาจากจังหวัดเพกู/บากู ที่เป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้แม่สอดที่สุดอีก
ร้อยละ 9.6 บอกว่ามาจากจังหวัดร่างกุ้ง ซึ่งอยู่ในภูมิภาคที่ร่ำรวยที่สุดภูมิภาคหนึ่งของเมียนมาร์ แม้ว่าคนเมียนมาร์จะเป็นกลุ่ม
ชาติพันธุ์ที่มีอำนาจเศรษฐกิจและการเมืองมากที่สุดในประเทศ แต่ก็ยังมีคนเมียนมาร์ที่มาจากพื้นที่ห่างไกลจากไทยพยายาม
เข้ามาในประเทศไทย เช่น มาจากจังหวัดอาเยอวาทตี (ในสามเหลี่ยมมรกตแม่น้ำอิรวดี) มาจากราชาณีเก่า คือ นครมันตะเลย์
และยังมาจากจังหวัดสะแกง (Sagaing) ที่มีพรมแดนติดกับอินเดีย

ข้อสังเกตประการที่สอง คือ จะมีแรงงานเด็กมาจากหลายพื้นที่ของเมียนมาร์ ในกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เด็กที่ทำงานใน
โรงงานในแม่สอดจะมาจากทุกรัฐและทุกจังหวัดของเมียนมาร์ยกเว้นสองรัฐ คือรัฐคาเร็นนี (คยา) ซึ่งเป็นรัฐที่มีประชาชนอาศัย
อยู่เบาบาง และรัฐฉิ่น ซึ่งเป็นรัฐที่อยู่เหนือสุดของเมียนมาร์มีแรงงานเด็กข้ามชาติที่เดินทางมาจากถิ่นห่างไกลอย่างเช่น เมืองสิ
ตะเว (Sittwe) ในรัฐราคิน ซึ่งอยู่ใกล้พรมแดนประเทศบังคลาเทศ มาจากเมืองมะยิดคิน่า เมืองหลวงของรัฐฉิ่นซึ่งเป็นรัฐที่อยู่
เหนือสุดของเมียนมาร์และมีพรมแดนติดกับประเทศจีนก็มี การที่มีคนเมียนมาร์ยอมเดินทางอย่างยากลำบากจากที่ไกล
ๆ เพื่อมาทำงานรับค่าจ้างที่แทบจะไม่สามารถยังชีพได้ เป็นสิ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาทางเศรษฐกิจที่เมียนมาร์ประสบอยู่ใน
ปัจจุบัน องค์กรเอกชนที่ทำงานอยู่ในแม่สอดร่วมกับแนวร่วมที่มิตรบอกว่า “สาเหตุสำคัญที่คนเมียนมาร์จากหลากหลายพื้นที่
ของประเทศหลั่งไหลเข้ามาที่แม่สอด เป็นเพราะงานในประเทศเขาหายาก ค่าจ้างก็ต่ำ ทั้งยังมีบรรยากาศทางการเมืองที่กดขี่

องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน สำนักงานกรุงเทพฯ ประเทศไทย และ ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่น
แห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำ โครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการย้ายถิ่นของ
แรงงานจากเมียนมาร์และผลกระทบต่อประเทศไทย⁴² โดยคณะวิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 5,027 คน
ซึ่งกระจายตัวอยู่ในจังหวัดเป้าหมายผ่านการสุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยที่สำคัญ พบว่า

1. **กลุ่มอายุ** ในบรรดาแรงงานย้ายถิ่นจำนวน 5,027 คน ที่ทำการสำรวจต่ำกว่าครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 48.2) เป็น
เพศหญิง และร้อยละ 51.6 เป็นเพศชาย โดยร้อยละ 98 ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในกลุ่มช่วงอายุระหว่างช่วงอายุ 18 – 60 ปี
ตัวเลขด้านล่างแสดงให้เห็นว่าแรงงานเพศหญิงใน กลุ่มช่วงอายุน้อยที่สุด คือ ระหว่างช่วงอายุ 15 – 24 ปี มีจำนวนมากกว่า
แรงงานเพศชาย

2. **ชาติพันธุ์และที่อยู่อาศัยในเมียนมาร์ก่อนการย้ายถิ่น** แรงงานในกลุ่มตัวอย่าง เดินทางมาจากทั่วทุกรัฐ
และมณฑลของเมียนมาร์ อย่างไรก็ตาม ผู้ ย้ายถิ่นส่วนใหญ่หรือร้อยละ 76.4 มาจากหนึ่งในห้ารัฐและ มณฑลที่มีพรมแดน
ติดต่อกับประเทศไทย คือ รัฐมอญ รัฐฉาน มณฑลตะนาวศรี รัฐกะเหรี่ยง และรัฐคะยา จำนวนที่เหลือน้อย ละ 20.2 มาจาก
มณฑลอื่น และร้อยละ 2.5 มาจากรัฐอื่นๆ ซึ่งไม่มี พรมแดนติดต่อกับประเทศไทย เมียนมาร์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่
มากที่สุดในแรงงาน กลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นอัตราร้อยละ 43.5 ของจำนวนทั้งหมด ตาม มาด้วยฉาน (ร้อยละ 18.3) มอญ (ร้อย
ละ 15.1) กะเหรี่ยง (ร้อยละ 12.5) และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ (ร้อยละ 10.6) ได้แก่ คะยา ยะ ไช้ คะฉิ่น และฉิ่น

3. **สภาพความเป็นอยู่ก่อนอพยพย้ายถิ่นมาประเทศไทย** ก่อนอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทย
จำนวน 1 ใน 5 (ร้อยละ 21.0) ของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ว่างงาน ขณะที่ร้อยละ 38.8 เป็น แรงงานรับจ้างในสาขาอาชีพต่างๆ
เช่น ภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 10.9) งานบริ การ (ร้อยละ 6.7) งานพัฒนาสังคมและการศึกษา (ร้อยละ 3.5) และอื่นๆ (ร้อย
ละ 6.2) ที่เหลือร้อยละ 40.2 ประกอบอาชีพของตนเอง โดยร้อยละ 32.4 เป็นกลุ่มที่ทำงานเกษตรกรรม โดยมีเร่ร่อนเป็นของ
ตนเอง และร้อยละ 7.8 ประกอบอาชีพค้าขาย

4. **สภาพความเป็นอยู่ก่อนอพยพย้ายถิ่นมาประเทศไทย** กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ใน 3 (ร้อยละ 35.7) มาจากเขต
เมือง ในขณะที่ร้อยละ 64.3 มาจากพื้นที่ชนบท กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 59.8 ระบุถึงสภาพความเป็นอยู่ในเมียนมาร์ในระดับ
พอใช้ได้ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15.7 กล่าวว่าตนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีหรือค่อนข้างดี และร้อยละ 23.9 อยู่ในสภาพ

⁴² สรุปจาก องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน สำนักงานกรุงเทพฯ ประเทศไทย และ ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: โครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานจากเมียนมาร์และผลกระทบต่อ
ประเทศไทย (กรุงเทพฯ: องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน, 2556). หน้า 15-47.

ความเป็นอยู่ที่ไม่ดีหรือแย่มาก จากรายงานไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญด้านสภาพความเป็นอยู่ของ กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันตามเพศหรือรัฐ/ภูมิภาคต้นทาง อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างที่มีชาติพันธุ์ คะยา คะฉิ่น ฉิ่น และ มุสลิม รายงาน ถึงสภาพความเป็นอยู่ที่ขัดสนก่อนการอพยพมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น

5. สถานภาพครอบครัว ในแรงงานกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 38 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 57.6 สมรสแล้ว และร้อยละ 4.4 หย่าร้างหรือเป็นหม้าย ในกลุ่มตัวอย่างซึ่งสมรสแล้วนี้ ร้อยละ 90.2 อาศัยอยู่กับคู่สมรสในประเทศไทย และร้อยละ 68.6 ของกลุ่มตัวอย่างที่แต่งงานแล้วมีบุตรอายุน้อยกว่า 15 ปีอยู่ 1 คนเป็นอย่างน้อย ในบรรดากลุ่มตัวอย่างซึ่งมีบุตร ร้อยละ 46.8 ระบุว่าบุตรของตนอาศัยอยู่ในประเทศไทยทั้งหมด ในขณะที่ ร้อยละ 30.9 ระบุว่าบุตรของตนอาศัยอยู่ในประเทศเมียนมาร์ทั้งหมด และร้อยละ 10.6 รายงานว่าบุตรบางคนอยู่ในไทยบางคนอยู่ในเมียนมาร์ ในสถิติ 3 แสดงให้เห็นว่าในจังหวัดที่ไม่ติดชายแดน กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมักให้บุตรของตนอาศัยอยู่ในเมียนมาร์ ได้แก่ สมุทรสาคร (ร้อยละ 51.5) สุราษฎร์ธานี (ร้อยละ 47.6) กรุงเทพฯ (ร้อยละ 44.4) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในจังหวัดติดชายแดนจะมีแนวโน้มให้ บุตรอยู่ในประเทศไทยมากกว่า ได้แก่ ระนอง (ร้อยละ 23.8) ตาก (ร้อยละ 9.7) เชียงใหม่ (ร้อยละ 7.9) และกาญจนบุรี (ร้อยละ 3.2)

5. การศึกษา ผลการศึกษาพบว่า แรงงานเพศหญิงมีสัดส่วนมากกว่าเพศชายในกลุ่มตัวอย่างที่ระดับการศึกษาต่ำ (ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา) เช่นเดียวกับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาระดับสูง (มหาวิทยาลัย และ อาชีวศึกษา) ขณะที่แรงงานเพศชายมีสัดส่วน มากกว่า 3 เท่าของแรงงานเพศหญิงในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการศึกษาระดับสูงในสถานที่ เช่น ในวัด

6. เหตุผลหลักที่ทำให้ย้ายถิ่นมาประเทศไทย ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 74.9 ให้เหตุผลด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ที่สูงกว่า และโอกาสการจ้างงานที่มีมากกว่า เป็นเหตุผล เบื้องต้นที่ย้ายถิ่นมาอยู่ในไทย ร้อยละ 13.4 มีเหตุผลส่วนตัวอื่นๆ เช่น ติดตามครอบครัวและเพื่อนมา ได้รับการชักชวนจากครอบครัวและ เพื่อนให้ย้ายถิ่น หรือหาประสบการณ์ให้ตัวเอง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 7 อ้างเหตุผลด้านความมั่นคงปลอดภัยเป็นเหตุผลเบื้องต้นที่เดินทางมา ประเทศไทย ร้อยละ 4.6 อ้างเหตุผลของการย้ายถิ่นที่ต้องการมีสภาพความเป็นอยู่และได้รับการบริการที่ดีขึ้น ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด กลุ่มฉาน (ร้อยละ 22.6) เป็นกลุ่มที่เลือกเหตุผลด้านความมั่นคงปลอดภัยเป็นเหตุผลเบื้องต้นให้ย้ายถิ่นมากที่สุด ตามมาด้วยชาว กะเหรี่ยง (ร้อยละ 7.2)

7. ผู้ให้ความช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างในการเดินทางมาประเทศไทย ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 43.3 เดินทางมาประเทศไทยผ่านการเตรียมการของครอบครัวและเพื่อน ร้อยละ 37.7 ใช้บริการ ของนายหน้า และร้อยละ 18.5 เดินทางมาเอง มีเพียงร้อยละ 0.5 ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเดินทางมาไทยโดยการนำเข้าแรงงาน ตามบันทึก ความเข้าใจระหว่างประเทศ (MOU) เมื่อพิจารณาตามรัฐ/มณฑลต้นทาง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 86.3 จากรัฐฉานเข้ามาประเทศไทยโดยความช่วยเหลือของครอบครัว และเพื่อนหรือเดินทางมาด้วยตนเอง สิ่งที่ที่น่าสนใจคือนอกจากกลุ่มที่มาจากรัฐฉานแล้ว กลุ่มตัวอย่างจากรัฐและมณฑลของเมียนมาร์ติดชายแดน ประเทศไทยอื่นๆ อาศัยความช่วยเหลือจากนายหน้าในการเดินทางเข้าประเทศไทยในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ติด ชายแดนและห่างไกลจากประเทศไทย ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจากรัฐที่ไม่ติดชายแดนก็พึ่งพานายหน้าในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเช่นกัน เมื่อพิจารณาจังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาไทยพร้อมกับนายหน้าในจังหวัดชั้นใน ได้แก่ สมุทรสาคร (ร้อยละ 77.5) กรุงเทพฯ (ร้อยละ 47.5) และสุราษฎร์ธานี (ร้อยละ 33.8) มีสัดส่วนที่สูงกว่าจังหวัดชายแดน โดยจังหวัดชายแดนมีสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ เดินทางเข้ามาในไทยพร้อมกับนายหน้าอยู่เพียงร้อยละ 3.3 ถึง ร้อยละ 5.4

ในงานวิจัยเล่มนี้สรุปข้อค้นพบที่สำคัญที่น่าสนใจ คือ ปัจจัยด้านเพศ กลุ่มชาติพันธุ์ สถานที่ในประเทศต้นทาง เหตุผลในการย้ายถิ่นมาประเทศไทย และ อาชีพที่ทำอยู่ ดูเหมือนมีผลกระทบต่อความเต็มใจของกลุ่มตัวอย่างที่จะกลับสู่ประเทศต้นทางหรือต่อกรอบเวลาใน การกลับสู่ประเทศต้นทาง เหตุผลส่วนตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหตุผลในการกลับไปอยู่กับครอบครัวและเพื่อน นับเป็นเหตุผลหลักเบื้องต้นที่ทำให้ กลุ่มตัวอย่างสมัครใจกลับสู่ประเทศเมียนมาร์ อย่างไรก็ตาม โอกาสการทำธุรกิจ การประกอบอาชีพ รวมทั้งความมั่นคง ปลอดภัยและบริการที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นในประเทศเมียนมาร์เป็นเหตุผลสำคัญรองลงมาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เกือบครึ่งหนึ่งที่ต้องการกลับสู่ประเทศเมียนมาร์ สภาพความเป็นอยู่และสภาพการทำงานที่ไม่พึงประสงค์ในประเทศไทยเป็น เพียงส่วนน้อยที่กระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างต้องการกลับประเทศ

ชาวไทใหญ่ หรือ ฉาน หรือ ฉาน เป็นกลุ่มชาวไทใหญ่กลุ่มหนึ่งที่อยู่ในเขตเมียนมาร์ ตอนใต้ของจีน และภาคเหนือของประเทศไทย บางท่านว่า คำว่า ฉาน คือที่มาของคำว่า สยาม ในเมียนมาร์มีรัฐใหญ่ของชาวไทใหญ่ ชื่อ รัฐฉาน (SHAN STATE) ชาวไทใหญ่ในเมียนมาร์ บางกลุ่มต้องการอิสระจากการปกครองของรัฐบาลเมียนมาร์ จึงจับอาวุธขึ้นต่อสู้ ด้วยความไม่สงบในเมียนมาร์ทำให้ชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะในระยะหลังเข้ามาทางอำเภอปางมะผ้า จังหวัด

แม่ฮ่องสอน และอำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่ แต่รัฐยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนกับประชากรเหล่านี้ คือไม่มีการกำหนดให้ไทใหญ่ กลุ่มนี้เป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย และไม่ยอมรับให้คนกลุ่มนี้เป็นชาวไทใหญ่ รวมทั้งไม่ยอมรับว่า กลุ่มไทใหญ่ เป็นผู้ลี้ภัยจากรัฐไทใหญ่ที่ต้องช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม เพื่อรอการส่งกลับประเทศเมื่อในประเทศมีความปลอดภัย เมื่อรัฐไม่จัดพื้นที่พักพิงชั่วคราวไว้รองรับที่ชายแดน ทำให้ชาวไทใหญ่จำนวนมากทะลักเข้าสู่ตัวเมืองด้านใน

คำว่า “ ไทใหญ่ “ เป็นชื่อที่ชาวไทใหญ่คุ้นเคยมานาน ควบคู่กับคำที่ชาวไทใหญ่มักขนานนามตนเองว่า “ ไทใหญ่น้อย ” แต่ออกเหนือจากชาวไทใหญ่ในประเทศไทยแล้วไม่มีคน รู้จักคำว่า ไทใหญ่ ชาวไทใหญ่เรียกตนเองว่า “ ไทใหญ่ ” (ออกเสียงว่า ชาวไทใหญ่) เช่นเดียวกับชาวไทใหญ่เราเรียกตนเองว่า “ ไทใหญ่ ” ไทใหญ่ที่เรียกตนเองว่า “ ไทใหญ่ “ หรือ “ ชาวไทใหญ่ ” นั้นมีมาก และจะจำแนกกลุ่มด้วยการเพิ่มคำขยายเช่น ไทใหญ่ดำ ไทใหญ่แดง ไทใหญ่ขาว ไทใหญ่ใต้ ไทใหญ่เหนือ เป็นต้น ชาวไทใหญ่เรียกตนเองว่า “ ไทใหญ่ “ แต่ชนชาติอื่นจะเรียกชื่อเราว่า เสียม เขียมหรือสยาม เป็นต้น และเรียกประเทศเราว่าสยาม ชาวไทใหญ่ก็เช่นเดียวกันมีชื่อที่ชนชาติอื่นเรียกแตกต่างกันไป เช่น เมียนมาร์เรียกว่า “ ซาน ” หรือ “ ฉาน “ ซึ่งเป็นต้นคำให้ชาวตะวันตกเรียกชาวไทใหญ่ ในขณะที่ชาวคะฉิ่น หรือจิงโพรเรียกว่า “ อะซาม ” ชาวอาซาง ชาวปะหล่อง และชาวว้าเรียกว่า “ เขียม ” คำทั้งหมดนี้มาจากรากเหง้าของคำเดิมคือ “ สยาม ” สาม หรือ “ ซาม ” ทั้งสิ้น ส่วนชาวจีนยังมีวิธีเรียกชาวไทใหญ่ที่แตกต่างออกไป คือ ใช้คำที่แสดงลักษณะของชนชาติ มาขนานนาม เช่น เรียกว่า พวกเสือขาว (ปายยี) พวกฟันทอง(จินฉื่อ) พวกฟันเงิน (หยินฉื่อ) พวกฟันดำ (เฮยฉื่อ) และยังมี ชื่ออื่นๆ เช่น เหลียว หลาว หมางหมาน พวกเยว่ร้อยเผ่า และหยี เป็นต้น จีนจะมีการเรียกชื่อชาวไทใหญ่เปลี่ยน แปลงไปตามระยะเวลาทางประวัติศาสตร์

ในกลุ่มของไทใหญ่ก็มีชื่อเรียกออก เป็นกลุ่มย่อยๆ ได้อีกหลายกลุ่มตามถิ่นที่อยู่ เช่น ชาว ไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมียนมาร์ มักเรียกชาวไทใหญ่ที่อยู่ในเขตประเทศจีนว่าเป็นไทใหญ่แซหรือไทใหญ่จีน เพราะพวกเขาสามารถพูดภาษาจีนได้และรับเอาอิทธิพลวัฒนธรรมจีนหลายอย่าง ตั้งแต่ภาษา วิธีการกินอาหารด้วยตะเกียบ การตั้งบ้านเรือนแบบติดพื้นและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น ในขณะที่ ชาวไทใหญ่ในจีนมักจะเรียกตนเองว่าเป็นไทใหญ่เหนือด้วยถือว่าตน อยู่ทางเหนือของแม่น้ำคง (สาขาของแม่น้ำสาละวิน) และจะเรียกชาวไทใหญ่ในเมียนมาร์ ว่าเป็นไทใหญ่ใต้

ปัจจุบันชาวไทใหญ่มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศต่างๆ หลายประเทศ ได้แก่ ประเทศเมียนมาร์ ชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ในเขตรัฐไทใหญ่ (รัฐฉานหรือรัฐชาน) ในภาคเหนือของประเทศเมียนมาร์ มีเมืองต่างๆ ที่เป็นเมืองของชาวไทใหญ่มากแต่โบราณอัน ได้แก่ เมืองแสนหวี สีป้อ น้ำคำ หมูเจ เมืองนาย เมืองปั่น เมืองยองห้วย เมืองตองจี เมืองกาเล เมืองยาง เมืองมิด และเมืองอื่นๆ อีกมากมาย ในประเทศจีนมีชาว ไทใหญ่จำนวนมากอาศัยอยู่ในเขตภาคตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนานอันมีเมืองมาเว่ เมืองวัน เมืองหล้า เมืองตี เมืองซอน เจฝาง เมืองแลง เมืองฮิม เมืองยาง เมืองกึ่งม้า เมืองตัง เมืองแข็งหรือเมืองแสง เมืองบ่อหรือ เมืองเซียง หรือเมืองเซียงกู เมืองเมื่อง เป็นต้น ประเทศไทยมีชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาทำมาหากินในจังหวัด แม่ฮ่องสอน เชียงราย และเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เพิ่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานได้ไม่มากนัก ประเทศอินเดีย ในรัฐอัสสัม มีชาวไทใหญ่ที่อพยพจากประเทศเมียนมาร์เข้าไปตั้ง รกรากทำมาหากินเป็นระยะเวลามากกว่า 600 ปีขึ้นไป และประเทศลาว ในภาคเหนือก็มีชาวไทใหญ่ที่เรียกตนเองว่าไทใหญ่เหนืออาศัยอยู่จำนวนหนึ่ง ด้วยเช่นเดียวกันจะเห็นได้ว่าปัจจุบันชาวไทใหญ่มีถิ่นที่อยู่อาศัยกระจาย เป็นอาณาบริเวณกว้างขวางตั้งแต่บริเวณรัฐอัสสัมของอินเดียทางตอนเหนือของ เมียนมาร์ ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ทางเหนือของไทใหญ่และลาว เขตนี้อาจถือได้ว่าเป็นเขตตะเข็บชายแดนของอำนาจรัฐหรืออาณาจักรใหญ่มาแต่ เดิมไม่ว่าจะเป็น อาณาจักรปยู อาณาจักรจิ้น อาณาจักรเวียดนาม อาณาจักรมอญ และแม้ในปัจจุบันก็ยังถือได้ว่าเป็นเมืองชายขอบชายแดนของอินเดีย เมียนมาร์ จีน และ ลาว ด้วยเหตุที่ว่าเขตนี้เป็นพื้นที่เขตป่าใหญ่เขาสูง ทุ่งราบแคบและไม่มีทางออกทะเล

ชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ตามหุบเขา แต่ละหุบเขามักจะตั้ง ชื่อเป็นชุมชนระดับหมู่บ้าน หากเป็นที่ราบในหุบเขาที่กว้างใหญ่อาจมีชุมชน ขนาดใหญ่ที่ก่อตั้งเป็นเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชาวไทใหญ่เรียกว่า ม่าน หรือ วาน (บ้าน) มีขนาดตั้งแต่ 20 หลังคาเรือน และมีขนาดใหญ่จนถึงขนาด 700 – 1000 หลังคาเรือน เมืองมักจะตั้งอยู่ในบริเวณที่มีหมู่บ้านหลายๆหมู่บ้านอยู่ใกล้ เคียงกันและด้านหลังของเมืองมักจะเป็นเชิงเขาหันหน้าเข้าสู่ทุ่งนา ชีวิตของไทใหญ่ ใหญ่ผูกพันอยู่กับทุ่งนา ปลูกข้าว ปลูกผัก ถั่ว ไบยาสูบ แดงโมและพืชล้มลุกอื่นๆ ชีวิตถูกกำหนดด้วยฤดูกาล ที่จะเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตการทำงาน การประกอบ พิธีกรรม และประเพณีทางศาสนาต่างๆ ตลอดปี เมืองไทใหญ่ใหญ่แต่ละเมืองเดิมมา นั้นมักจะมีต้นเลื้อยเมือง อันเป็นต้นไม้ใหญ่ประจำเมือง อาจอยู่ห่างเมืองออกไป แต่ไม่ไกลนัก ทุกปีจะมีการไหว้เสื่อเมืองโดยมีเจ้าฟ้าขุนนางอำมาตย์ต่างๆ และ ปู่สัง ปู่เฮง ปู่สัง และปู่กาบ ของทุกเขตทุกกิ่งและทุกหมู่บ้านมาร่วมพิธีหมู่บ้าน ทุกแห่งจะมีเสื่อบ้านและหอเสื่อบ้านเพื่อให้ชาวบ้านทุกคนมาประกอบพิธีกรรม เพื่อ ความเป็นสิริมงคลของหมู่บ้าน และเพื่อความอยู่ดีกินดี พืชพันธุ์ เจริญงอกงาม วัควาย สัตว์เลี้ยงทั้งหลายเติบโต ปราศจากโรคภัย

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ ถิ่นที่อยู่ และความเชื่อประเพณี พิธีกรรมที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องผีसानางฟ้า ทำให้ชีวิตของชาวไทใหญ่ดูไม่แตกต่างจากชาว ไทใหญ่ลื้อ ไทใหญ่นวนลาว ไทใหญ่ดำ ไทใหญ่ขาว และไทใหญ่กลุ่มอื่นๆ มากนัก ภูเขาสูง แม่น้ำกว้างใหญ่ เช่น แม่น้ำอิรวดี แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำโขง อันเป็นแม่น้ำใหญ่สามสายในเขตชุมชนชาวไทใหญ่ไม่ได้เป็นเครื่องกีดขวางการติดต่อไปมาหาสู่กันระหว่างชาวไท ใหญ่ใหญ่และชาวไทใหญ่กลุ่มอื่น ขณะเดียวกันชาวไทใหญ่ก็ติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่ม อื่นๆ ในบริเวณเดียวกันและในดินแดนที่ห่างออกไปด้วย ในเขตภูเขาสูงมักมีชนเผ่า คะฉิ่นที่ชาวไทใหญ่เรียกว่า ขาง อาศัยอยู่ในระดับสูงที่ไม่สูงมากนักมีพวก อาซาง เตออ้างอิงและปะหล่อง ที่ชาวไทใหญ่เรียกว่า ไทใหญ่สา และ ไทใหญ่ดอย(ออกเสียงว่า ชาวไทใหญ่ลอย หรือ ชาวไทใหญ่หลอย) นอกจากนี้ยังมีชาวจีนฮั่นหรือชาวจีนที่อพยพมาอยู่ตามเชิงเขาทำไร่ทำนาภูเขา ชาวฮั่นกลุ่มนี้ไม่กล้าอาศัยอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มหรือในทุ่งนาเหมือนชาวไทใหญ่ไทใหญ่ใหญ่สำหรับคนฮั่นแล้วถือว่าเป็นเขตใช้ป่ามาลาเรียที่รุนแรง มากแม้การเดินทางทุ่งนากลางวัน ก็ยังนับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งหลวง ถึงชีวิตเลยทีเดียวฉะนั้นในเขตนี้ ชาวฮั่นส่วนมากจึงอาศัยอยู่แต่ในเขตภูเขาเท่านั้น หลังการปฏิวัติในประเทศจีน เริ่มมีชาวคะฉิ่นอพยพลงมาอยู่ในที่ราบและทำนาทำกัน มากขึ้น

ในประวัติศาสตร์อันยาวนาน ชาวไทใหญ่มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มากมาย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในเชิงของการเป็นผู้ให้ และในขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้รับด้วย วัฒนธรรมไทใหญ่แม้จะดูเหมือนว่าเป็นวัฒนธรรมของคนใน หุบเขาห่างไกล ดูเหมือนว่าอยู่กันโดดเดี่ยว แต่แท้จริงแล้ว ได้ติดต่อสัมพันธ์กับชนต่างกลุ่มมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มใหญ่กลุ่มน้อยที่มีอำนาจรัฐ ก่อร่างสร้างเป็นอาณาจักร เช่น ปยู (ผิว หรือ ผีเยว) เมียนมาร์ (ไทใหญ่ใหญ่เรียกเมียนมาร์ว่า ม่าน)ปาย ฮี ฮั่น (ชาวไทใหญ่เรียกชาวจีนฮั่นว่า แซ่หรือแซ่) และการรับเอาวัฒนธรรมอินเดียและจีนผ่านอาณาจักรใหญ่ ตลอดจนการติดต่อสัมพันธ์กับชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ในรูปของการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้าเครื่องใช้จำเป็นอาหาร การ กินและอื่นๆ เป็นต้นกลุ่มไทใหญ่นับเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากเป็นที่สองรอง จากชาวเมียนมาร์เขตบริเวณที่อยู่อาศัยได้แก่ที่ราบสูงฉาน (Shan Plateau) จากหลักฐานต่างๆ ที่นักประวัติศาสตร์ได้พบค้นพบ เชื่อว่าชาวไทใหญ่อพยพมาจากบริเวณ ตอนใต้ของประเทศจีนในปัจจุบันเมื่อประมาณศตวรรษที่ 7 โดยบางกลุ่มก็อาศัย อยู่ในบริเวณที่ราบร่วมกับชาวเมียนมาร์และ ชาวมอญ ในขณะที่บางพวกแยกตัวขึ้นไป อยู่ในบริเวณที่ราบสูงและได้แบ่งแยกดินแดนออกเป็น 33 แคว้น แต่ละแคว้นมี เจ้าฟ้า (Sawbwa) ปกครองโดยการสืบสันตติวงศ์ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐฉานกับราชสำนักเมียนมาร์เป็นไปอย่างหลวมๆบางยุคสมัย อาณาจักรไทใหญ่ก็จะแยก ตัวเป็นอิสระ แต่ในบางยุคเมื่อเมียนมาร์มีความเข้มแข็งก็จะผนวกรัฐฉานเข้ามาอยู่ในอำนาจ แต่ราชสำนักก็จะปล่อยให้บรรดาเจ้าฟ้าปกครองแคว้นของตนเอง และจะส่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มาประจำราชสำนักของรัฐฉาน เพื่อทำหน้าที่ที่ปรึกษา พร้อมกับกำกับการส่งนายพล ซึ่งควบคุมกองทัพทหารเมียนมาร์จำนวนหนึ่งมาประจำการที่เมืองนายน (Mongnai) เพื่อทำหน้าที่ดูแลควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคอยปราบปรามเจ้าฟ้าที่ยังคงท้าทายอำนาจ⁴³

สรุป จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายในกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์ทำให้พลเมืองอาเซียนได้รับข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจถึงความแตกต่างของชาวเมียนมาร์ที่มีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่การรวมตัวเป็นสหภาพเมียนมาร์ (the Union of Myanmar) จนกระทั่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (the Republic of the Union of Myanmar) บนความหลากหลายทั้งวัฒนธรรมการเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีการเจรจาหยุดยิงเป็นระยะๆ ซึ่งจากที่ หนักหนาสาหัสจนบรรเทาเลาเบาลงได้ในขณะนี้

⁴³ สถาบันไทใหญ่ศึกษา วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน. ฐานข้อมูลไทใหญ่. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2557 จาก <http://www.taiyai.org/2011/index.php?page=4c2378500328311c7354592d47cc700d&r=3&id=52>

ภาพที่ 1 ชาวมอญในประเทศไทย

ภาพที่ 2 ผู้เขียนบทความถ่ายร่วมกับกลุ่มชาวเมียนมาร์ผู้ให้ข้อมูล

7. เอกสารอ้างอิง

Chin Human Rights Organization. (2014). **THE MATIC BRIEFING: The state of freedom of religion or belief for Chin in Burma/Myanmar**. Chiang Mai, Thailand: Phrasing Post Office.

สหพันธ์แรงงาน - เมียนมาร์ (FTUB) แผนกแรงงานข้ามชาติ และฟิลิป เอส. โรเบิร์ตสัน. (2549). **งานทำทนายที่ลุ่มแม่น้ำโขง ทำงานห้ามรุ่งห้ามค่ำสภาพแรงงานเด็กข้ามชาติที่แม่สอดประเทศไทย**. องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.

รัตนา บุญมัธยะ สุภา วิตตากรณ์ และปริญญาภรณ์ พรหมดวง. (2547). **การสำรวจสถานการณ์สภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์บริเวณลุ่มน้ำโขง: กรณีสหภาพเมียนมาร์**. ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์. (2549). **วิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติในโครงการสอนภาษาไทย-อังกฤษของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในเมียนมาร์**. ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา.

ทัตวัฒน์ บุญญวัฒน์ และคณะ. (2551). **การหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานเมียนมาร์ผิดกฎหมายในพื้นที่จังหวัดตาก**. สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน และ ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). **โครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานจากเมียนมาร์และผลกระทบต่อประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน.

ข้อมูลสารสนเทศ

สถาบันไทใหญ่ศึกษา วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน. ฐานข้อมูลไทใหญ่.[online] สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2557 จาก

<http://www.taiyai.org/2011/index.php?page=4c2378500328311c7354592d47cc700d&r=3&id=52>